



вищезазначене, зауважимо, що реалізація здоров'язбережувальних ідей педагогіки В.О. Сухомлинського сприяє розвитку творчості школяра, має істотний потенціал для становлення особистості. Цей потенціал полягає в меті, оновленому та здоров'язбережувальному змісті освіти, її формах та методах, які сприяють формуванню:

- творчої спрямованості особистості, що передбачає усвідомлення нею значення насамперед творчих, гуманістичних потреб, мотивів, цілей як провідних у її розвитку та майбутній життєдіяльності;

- творчої самосвідомості, що проявляється у самопізнанні та адекватній самооцінці власної діяльності і поведінки у соціокультурному і соціоприродному середовищі;

- постійному зростанні потенціалу творчої діяльності – стимулювання інтересу і бажання систематично здобувати нові знання, вмінню творчо їх застосовувати, формування умінь експериментувати та вести різноманітні дослідження відповідно віковим можливостям учнів.

Аналіз педагогічного доробку В.О. Сухомлинського щодо проблем зміцнення та збереження здоров'я дітей як важливої умови розвитку творчої особистості потребує подальшого осмислення й залишається актуальним в контексті тих перетворень, що переживає сучасна освіта. Дана стаття не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Подальшого вивчення та удосконалення потребують умови реалізації здоров'язбережувальної діяльності.

#### БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. / С. Гончаренко. – Київ. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Заболотська О. Гуманістична педагогіка В.О. Сухомлинського як джерело збагачення сучасної педагогічної науки / О. Заболотська. // Наукові записки. – Випуск 78 (1). – Серія : Педагогічні науки. – Кіровоград : РВВ ДПУ ім. В. Винниченка, 2008. – 276 с.
3. Постельняк А.І. Творче використання ідей В.О. Сухомлинського у Школах сприяння здоров'ю / А. Постельняк. // Науково-методичний журнал «Педагогічний вісник» – 2007 – № 2. – С. 16.
4. Свириденко С.О. Формування здорового способу життя школярів в педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського / С. Свириденко. // Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». Спецвипуск. Частина II. // Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького – Черкаси, 2010. – С. 26.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти томах. / В. Сухомлинський. – К. : «Радянська школа», 1976. – Т.1. – 654 с.
6. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В. Сухомлинський. // Вибрані твори в 5-ти томах. – К. : «Радянська школа», 1977. – Т.3. – 670 с.
7. Сухомлинський В.О. Фізичне виховання і проблема вільного часу та відпочинку / В. Сухомлинський. // Вибрані твори в 5-ти томах. – К. : «Радянська школа», 1976. – Т.4. – 640 с.
8. Сухомлинський В.О. Як любити дітей / В. Сухомлинський. // Вибрані твори в 5-ти томах. – К. : «Радянська школа», 1977. – Т.5. – 639 с.
9. Сухомлинський В.О. Павлышская средняя школа. / В. Сухомлинський. – М. : Просвещение, – 1969. – С. 149.
10. Язловецький В. Здоров'язбереження особистості як педагогічна проблема. / В. Язловецький. // Валеологічна освіта в навчальних закладах України: стан, напрямки й перспективи розвитку. – Кіровоград : Поліграфічне підприємство «Ексклюзив-Систем», 2011. – 344 с.

УДК 159.923.2(419)

## СУЧАСНИКИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

### Іван МУДРИЙ (Гайворон, Кіровоградська область)

*У статті аналізується досвід роботи ветеранів, кращих учителів, які запроваджували в практику роботи з дітьми ідей і неоціненний досвід В.О. Сухомлинського.*

*Ключові слова: ідей В.О. Сухомлинського, сучасники В.О. Сухомлинського, творча робота педагогічних колективів.*

*В статье анализируется опыт работы ветеранов, лучших учителей, которые вводили в практику работы с детьми идеи и неоценимый опыт В.А. Сухомлинского.*

*Ключевые слова: идеи В.А. Сухомлинского, современники В.А. Сухомлинского, творческая работа педагогических коллективов.*

Ще і ще раз перечитую документи сесії Кіровоградської обласної Ради про відзначання в цьому році 95 річчя від дня народження видатного педагога В.О. Сухомлинського, який народився, жив і працював на славній Кіровоградській землі. І присмні незабутні спогади огортають душу і серце про ті роки

другої половини ХХ століття, коли щаслива доля подарувала мені неповторну можливість бачити, слухати і спілкуватися з Василем Олександровичем, бувати в його знаменитій Павлівській школі, читати і вкотре перечитувати його чудові педагогічні твори, наукові



дослідження проблем навчання і виховання підростаючої зміни.

Чудові книги "Серце віддаю дітям", "Розмова з молодим директором", "Народження громадянина", "Сто порад учителів", прекрасні статті з найактуальніших питань виховання стали справжніми бестселерами ще за його життя. А сьогодні його ідеї, надбання досвіду хвилюють світову громадськість, спонукають до творчих пошуків не тільки вітчизняних педагогів, а й педагогів багатьох зарубіжних країн.

Оглядаючи пройдений піввіковий шлях на освітянській ниві, я подумки запитую себе: "Яким врожаєм заколосилася освітянська нива Гайворонщини від засіяних благодатних зерен досвіду Василя Олександровича Сухомлинського?" Хто був у нас першосівачем його досвіду? І мов спалахи зірок зринають імена ветеранів педагогічної праці – прекрасних вчителів, які стали першопрохідцями запровадження ідей В.О. Сухомлинського, педагогічних надбань його досвіду з проблем морального, трудового, естетичного, фізичного, сімейного виховання підростаючої зміни, підготовки її до праці, до життя. Серед них А.Б. Резнік, С.М. Белінський, М.М. Ставчанський, В.Я. Губенко, О.В. Чернієнко, В.П. Настенко, О.К. Кушнір, П.П. Закусілов, О.І. Боцуляк, І.А. Гарнюк, Л.Ф. Ясінська, А.Т. Маєвський, Ф.А. Мушинський, Н.Н. Харламова, С.Л. Закулісова, Л.П. Челован, Л.І. Солгутовський, Н.М. Лихенко, заслужені вчителі В.П. Завальнюк, Л.М. Омелінська, Г.В. Волошина, Л.І. Сосонська, Л.М. Мельник, О.Н. Ніколайчук, велика кагорта орденосців, відмінників народної освіти, ветеранів і учасників Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років, які, як і В.О. Сухомлинський, заплатили велику ціну і здолали ненависного ворога, а після Великої Перемоги підіймали з руїн країну, навчали і виховували молоде покоління. Їх самовідання праця на освітянській ниві заслуговує високої оцінки. І я вірю, що вона буде ще закарбована в здобутках і творах нащадків.

Обмежений розмір статті не дає можливості хоча б коротко розповісти про досвід роботи ветеранів, кращих вчителів, які запроваджували в практику навчально-виховної роботи з дітьми ідеї і неоціненний досвід великого Педагога. Проте, зважаючи на щасливий збіг обставин, коли в районі і області вже сьогодні розгорнулася творча робота педколективів щодо відзначення 95-річчя від дня народження видатного педагога В.О. Сухомлинського, хочу поділитися думками про його послідовника М.М. Ставчанського, розповісти про те, як Михайло Михайлович на практиці довів неперевершену життєву силу ідей великого Вчителя в справі трудового виховання учнівської

молоді. Створений ним в колишньому Радянському Союзі перший сільський міжшкільний навчально-виробничий комбінат став справжньою науковою лабораторією з проблем трудового навчання і виховання школярів, фундаментом якої стали ідеї і поради В.О. Сухомлинського в цій справі.

Відкриття комбінату відбулося в 1961 році. Я називаю цю дату тому, що прийдешні покоління XXI століття можливо не всі знають про це, хоча ця унікальна педагогічна установа впродовж півстолітнього терміну своїми успіхами і здобутками хвилює і радує школярів, педагогічну і батьківську громадськість району і України.

Феномен досвіду Гайворонського міжшкільного комбінату полягає в тому, що М.М. Ставчанський зумів трансформувати ідеї видатного педагога В.О. Сухомлинського, творчий досвід його соратника директора Богданівської середньої школи Знамянського району Кіровоградської області І.Г. Ткаченка в практику роботи педколективу Гайворонського МНВК не тільки з питань трудового навчання і виховання підростаючої зміни, а й здійснення комплексного підходу до виховання молоді, тобто забезпечення морального, трудового, естетичного, фізичного, військово-патріотичного, сімейного виховання.

Така концепція діяльності комбінату здобула своє втілення наприкінці 60-х років минулого століття. Саме в цей час відділ освіти, державні, партійні органи забезпечили моральну і матеріальну підтримку творчих пошуків М.М. Ставчанського, що дало небувалий розквіт діяльності колективу. Досвід роботи комбінату став предметом вивчення і широкого запровадження в практику діяльності сотень міжшкільних комбінатів.

Вони стали з'являтися, мов гриби після дощу в усіх союзних республіках і багатьох зарубіжних країнах. Протягом 70-80-х років комбінат відвідували десятки і десятки делегацій. На його базі проходили обласні, республіканські конференції, семінари, працювали наукові лабораторії Академії педагогічних наук Москви, Києва.

Мені разом з Михайлом Михайловичем вдалося переконати керівників радянських і партійних органів району і області про початок будівництва нового міжшкільного комбінату, який став би прообразом школи майбутнього. У ньому передбачалося організувати трудове, професійне навчання учнів I-XI класів, військово-патріотичну, спортивну підготовку старшокласників, забезпечити роботу широкої мережі різнопланових гуртків, факультативів, студій, наукових товариств, музичної школи, художньої студії. Було вибрано й місце на околиці міста, біля аеродрому, розпочате



виготовлення проектно-кошторисної документації. На превеликий жаль, здійснитись цим планам з відомих причин не судилося.

Комбінатові довелося пережити непрості часи на початку 90-х років ХХ століття, проте Гайворонський міжшкільний комбінат вистояв, хоча в Україні і в області число таких закладів скоротилось вдвічі.

І сьогодні наш комбінат живе, працює і розвивається. Про це яскраво засвідчили події жовтня 2011 року, коли громадськість району, області і нашої держави відзначала 50-річний ювілей міжшкільного навчально-виробничого комбінату. На його базі відбулась Всеукраїнська науково-практична конференція, в якій взяли участь науковці НАПН України, педагогічних установ м. Кіровограда, м. Умані, м. Херсона. Знаковою подією стало відкриття меморіальної дошки засновнику комбінату М.М. Ставчанському.

Сьогодні Гайворонський МНВК набуває нового дихання. Саме так! Бо згідно рішення районної ради він затверджений центром освітнього округу нашого району. А згідно з положенням про освітній округ в нашому комбінаті стала можливою реалізація тих задумів і планів, які виношував його засновник М.М. Ставчанський.

Усі, хто сьогодні відвідує наш комбінат, щиро дивуються тим змінам, які сталися в ньому за останній час. Завдяки підтримці районної ради, райдержадміністрації, відділу освіти, невичерпної енергії директора С.І. Іщука,

дружного колективу, комбінат оновлюється. Впорядковано подвір'я, встановлено енергозберігаючі вікна в більшості класів і лабораторій, обладнано новий майданчик для навчання практичному водінню автомобіля, відремонтовано три легкових автомобілі, придбано новий автомобіль марки "Жигулі", комп'ютерний клас, почала функціонувати теплиця.

Комбінат отримав ліцензії на здійснення професійної підготовки водіїв категорії "В", "С1", операторів комп'ютерного набору. На базі комбінату запрацювала науково-методична лабораторія з проблем навчання і виховання школярів. Колектив комбінату сповнений оптимізму і сподівань на посилення уваги до програм трудового навчання і виховання підростаючої зміни з боку органів влади, нашого Міністерства освіти і науки України.

22 квітня педколектив комбінату урочисто відзначив день народження першого директора, самовідданого педагога М.М. Ставчанського покладанням квітів на могилу і до меморіальної дошки. Виховні п'ятихвилинки на вшанування М.М. Ставчанського пройшли в класах.

Керівництво комбінату започаткувало премії імені М.М. Ставчанського, які вручені переможцям конкурсу "Кращий за професією", який відбувся 26 квітня 2013 року.

Колектив міжшкільного навчально-виробничого комбінату практичними справами доводить життєтворчість педагогічних ідей наших славетних земляків.

## УДК 371.4

# ИДЕЯ САМОВОСПИТАНИЯ В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ НАСЛЕДИИ В. СУХОМЛИНСКОГО

**Жан НАЙЯНЬ (Пекін, Китай)**

*Багатством усього людства є педагогічна спадщина В.Сухомлинського, зокрема, його ідеї про самовиховання. Зроблено акцент на тому, що основою самовиховання є сама людина, її виховання та освіта.*

*Ключові слова: спадщина В.Сухомлинського, освіта, виховання, самовиховання.*

*Багатством всего человечества является педагогическое наследие В.Сухомлинского, в частности его идеи о самовоспитании. Сделан акцент на том, что основой самовоспитания есть сам человек, его воспитание и образование.*

*Ключевые слова: наследие В.Сухомлинского, образование, воспитание, самовоспитание.*

Идеи В. Сухомлинского являются сокровищницей всего человечества, в частности его идеи о самовоспитании.

1. К. Маркс писал, что человек есть существом общественным. В общем, сущность человека считается сущностью индивида общественного. Человек становится человеком только тогда, когда осознает себя частью общества, когда понимает необходимость сотрудничества с другими людьми сознательно и самостоятельно.

В. Сухомлинский писал об этом в своих произведениях неоднократно. Так, он говорил, что забота о других есть наилучшим методом самовоспитания. Чем глубже у человека желание делать добро другому, тем лучше он осознает свои хорошие и плохие качества. Искусство и мастерство воспитания заключается по глубокому убеждению В.Сухомлинского в том, чтобы у каждого подростка потребностью стало добро другим и понимать других людей стало духовной необходимостью. Только в том случае, если подросток увидел в другом человеке